

ШЫН

ВКП(б) ТЫВА ОБКОМУНУН, КЫЗЫЛ ХООРАЙ КОМИТЕДИНИН БОЛГАШ АЖЫЛЧЫ ЧОННАРЫҢ ДЕПУТАТТАРЫНЫН ОБЛАСТЬ СОВЕДИНИН ОРГАНЫ

1951
ноябрь
4
ВОСКРЕСЕНЬЕ
№ 219 (2393)
ӨРТ 33 20 КӨП.

Совет Эвилелиниң ажылчынары, тараачынары, интеллигенциязы! 1951 чылдың улус ажыл-агыйының планын хуусаа бетинде күүседир дээш социалистиг чарышты улам калбартыңар!

(Октябрьниң социалистиг Улуг революцияның 34 чыл оюнга ВКП(б) ТК-ның Кыйгырларыннан).

МАССАЛАРГА ЧЕДИНГИР АГИТАЦИЯ ДЭЭШ

Большевик партия ажылчы чоннарының калбак массаларын ажыл-агый, политиктиг сорулгаларың чедишкениң шийирлээринче мобилизация турар күчүлүг чепсек болуп политиктиг агитация ажылынче улуг кичээниң кезеде салып келген. Полит-массалыг ажыл улам-на калбарып, улус ажыл-агыйың көңүлдүлүшүнүң, бистиң социалисттик Төрөң чуртувустун күчү-шыдалың моон сонгаар. Быжыдарың болгаш чоңуң материалдыг чагай байдалың беддеринче уланган партияның политиказың боттандырың дээш демиселге массаларың улам идепкейлиг мобилизациялан турарыңа үргүлүчү сагыш салып ужурулгу.

Совет кижилери Төрөң чуртунга, большевик партияга, улуг Сталинга кызыгаар чок ынак болгаш бердинген кылдыр кийиздир чоруктуң дайынчы чепсээ кылдыр бүгү политик-массалыг ажылды тургузар. Бистиң чуртувус кайгамчыктыг, утандырбас хүнерин чурттап эртир турар. Беш улуг чуртунелиң аразыңга Тайбың Пактызың чэрар дугайында Тайбының Бүгү-делегей Чөвүлелиниң Кыйгырлыгың здаанга совет улус ат салып турар. Бо чылдың октябрь 10-га чедир бо төөгүлүг документиниң адаанга боттарының холдарың үжүнүң 96.729.946 совет хамааттыр салган.

Тайбының Бүгү-делегей Чөвүлелиниң Кыйгырлыгың адаанга ат салып тура совет кижилер Төрөң чуртунга бүзүредилги таныраан берип, стахановчу күш-ажыл-биле оң күчүзүн улам быжыдар деп хүлээнип ап турарлар.

Бистиң агитаторларыңың — партия кижигүңү болгаш кижигүн эвес большевиктерниң чагай сорулгалы — Тайбының Бүгү-делегей Чөвүлелиниң Кыйгырлыгың адаанга ат салышыңың чыгылдызың талазы-биле кампанияга эң идепкейлиг киржири болуп. Пропагандистер болгаш агитаторлар болза, чаа дайын кысыкчыларыңа удур, тайбың дээш демисел дээрге, ону боттандыран бүгү чурттарың улустарың сонурган турар амыдыралчы чугула сорулга болуп деп чалбыштыг большевикниң кыйгырың-биле массаларга, чурткачы чоңуң бүгү кезектеринче баар ужурулгалар.

Эң чугула политиктиг кампанияның ужурулузың тайбылбырааншаан, агитаторлар болза, тайбының ээлчеглеринге тыгып үгеш мурунакы стахановчу дуржулганы пропагандалаар болгаш делгередир хүлээлелиг.

Бистиң совет улустуң боттуг керээ болза, агитаторларның холуңа эң байлак материалды берип турар. Хүн-бүрү чаа-чаа тиллелерини экеп, чаа мурунакы кижилерни — бүдүрүлгениң эгелекчилерин, колхозчу шөлдерин стахановчуларын делшиңип үндүрүп турар. Аныяк совет Тываның ажылчы чоннарың амыдыралы өөрүшкүлүг болушкуннары-биле база байлак. Бистиң тургузукчу күш-ажылыңың үрө-түңкелдеринде кайгамчыктыг болгаш сонурганчы чүүлдөр төрүтүнүп турар.

Тайбының ээлчээне туржуп, чыл планын хуусаа бетинде күүседир деп областтың бүгү бүдүрүлгелерин кыйгыраш, Кызылдың мурунакы коллективни — автотранспорт конторазы күрүне даалганың үргүлүчү ажыр күүседип, бүдүрүлгениң чаа-чаа чедишкенирин чедип ап турар. Ынчаарга коммунист, фрезеровщик эш В. Савинцев ам 1953 чылдың үлүүн ажылдай берген. Машина чорудукчуу Блохин, чазаныкчы Соловьёв болгаш демир чоңукчузу М. Сенкевич үшүк кварталдың планын ийи чартык катап ажыр күүсеткен.

Бистиң кижилериниң дайынчы херектериниң дугайында боттуг фактылар — агитатор, пропагандист бүрүзүнүң ажылыңа көскү материалдар ол. Сорулга болза, партия организациялары агитколлективтерни хүн-бүрү удуртуп, агитаторлар-

ның ажылын углап баштап, оларны большевикни агитацияның уран-аргасынга өөркеткен турары болур. Агитколлективти удуртуп талазы-биле эки бодамчалыг ажылды чижээне Кызылдың автотранспорт конторазының партия организациязы (секретари эш Федолов) кирип болур. Мында агитаторларның семинарын неделя санында доктаамал чорудуп, анаа коллективтиң удуртуп ажылдакчылары инструктажыг илеткелдерин кылып, боттарының дуржулгаларын өскөлгө неперетсиниң дээш стахановчулар агитаторлар-биле чугулаажыкчылыкны чорудуп турарлар. Чуртта, областа, коллективте чангыс-даа болушкун агитколлективтиң кичээниңиң ден дашкар чорбай турар. Партия организациязы агитаторларны бодунуң дайынчы дузалакчылары кылдыр көрүп турар. Оларны дузазы-биле партия организациязы чугула ажыл-агый сорулгаларың чедишкениң шийирлээр, улуг кижизидилге ажылын чорудуп турар.

Автотранспорт конторазының агитаторларың хей кезин бүдүрүлгени мурунакчылары болуп турар, оларның агитация ажылы тус чериниң боттуг фактылары-биле тодаргай чижектерлиг болуп турар. Агитатор коммунист Савинцев, Сорочин болгаш Непомнящих олар боттарының дуржулгаларын көргүзүшään, кижигүңү он шаа кижиниң ажыла өөрдиги турары-биле олар ам бүдүрүлгө онаалгаларың эки көргүзүлгелер-биле ажыр күүседип турарлар.

Ындыг болза-даа, бисте агитколлективтерниң планыңың-биле удуртуп партия организациялары шугу бир демей эки чорутпай турарлар. Элээн хей партия организацияларыңда бо ажылды кампания хевирлдеп чорудуп турар. Ылангың көзүннүң партия организацияларыңда бо ажылдык чепсек чоруп турар. Кажан дүжүт ажаап алышыкчың чоруп турда, агитколлективтер бүрүн-биле ажылдап турган, ынчаларга ол кампания колдуунда доосту бээр, агитаторлар ажылы соксаар.

Бай-Тайга, Барыш-Хемчик болгаш еске-даа чамдык районнарга, чурткачы чоңуң ортузуңа үр үелерде кандыг-даа кижизидилге ажылы чорутпай турар.

Пропагандистер болгаш агитаторлар — бистиң партияның алдын фондузу, оң чөлөнгиңи болгаш курлавыры. Агитатор каадылары, черле агитация ажылын хамаан чок көөр чорук канчап-даа болбас.

Бистиң агитацияыс боттуг, чедир болуп болгаш агитаторларның чоруткан беседа бүрүзүнүң соонда бүдүрүлгеге, колхозка база совет албан черлеринге тодаргай ажыл херек болдунар болза, ам бодунуң сорулгалың чедип алганы ол болур.

Улуг политиктиг кампания болуп улус судтарының сонгулгаларың чорудары агит-массалыг ажылды улам калбартырың негеп турар. Моон журунда эртен сонгулда участоктарыңа турган агитпункттарын ажыл-чорудулганың ам катап чорудары, агитколлективтерни бүдүрүлгелериниң, колхозтарын, албан черлериниң мурунакы мижилериниң иштинден чаа агитатор каадырлар-биле быжыглаары эргежок чугула.

Ажыл-агый, үлөтпүр болгаш культура хөгжүлдесинде моон сонгаары чедишкенинер массаларга политиктиг ажылдык денелинден шуут хамааржыр дээрзин партия организацияларың удуртукчулары улус ужурулгу. Партия организацияларың нийти политиктиг айтырыларың бүдүрүлгениң, колхозтун, албан чериниң тодаргай сорулгалары-биле эки холбаштырар ужурулгу.

Агитация ажылың бо хүнгүнүң сорулгаларың денелиңге чедир беддери, ону дайынчы болгаш чедир болдулары — партия эге организациязы бүрүзүнүң, коммунист бүрүзүнүң сорулгалы.

Улуг Октябрың 34 чыл оюнга алдар кылдыр

Октябрь мурнунуң күш-ажылчы ээлчээнде

Чуртун үлөтпүрүлүг бүдүрүлгелериниң коллективтери октябрь мурнунуң стахановчу ээлчээниң хүнеринде чаа-чаа күш-ажылчы чедишкенин чедип ап турарлар.

Краматорскиде Куйбишев аттыг металлургия заводунун шойдан каңылгаар цехинде кан эзилдикчиңиң Василий Видиний чыл эезинден бээр онаалгалан дашкаар 1300 тонна канны берген. Оң ээлчээниң солукчузу комсомолчу Григорий Коваленко ол-ла үениң дургузунда пландан дашкаар 600 тонна металлды эзилдирген.

Киевтин «Трасигнал» деп заводунуң коллективни Москваның метрополитениң хергелээр чүүлдерин хуусаа бетинде белеткеп берген. Механика цехинде ийги ажылчың бүрүзү рационализаторжу болуп турар. Фрезеровка (дээкинин турган хаарыла-даар) станокка харугда 6-дан 10 чедир херекселдерни тургузуп алгаш ажылдап, кылар тускай дерилгени бүдүрүлгени инженерлери чогаалып кылган. Ол болза, күш-ажылдың бүдүрүлгүчүлүг 6 катан улгаттырган. Кудукчу цехтин моделдини эш Свешников болза, чыгыс херексел ордуңа, харугда дөрт херекселдер кулар арганы тыпкал. Ол хемчегиниң ажылдалга киргениңиң түңкелде 30 муң рубль камнал алып арталып болган. 318 ажылчыңар келер чылдың планын ажылдап турар болгаш 103 ажылчыңар ий-ийи чыл нормаларын күүседипкеннер.

Харьковта «Электростанок» деп заводтун ажылдакчылары элээн каш мергежилдер шийгээлди алары дээш чаржып турарлар. Механика цехинде ол чарыштың эгелекчиңи Биллимир Козорезов революционер станоктан ангыда токар станогунда быза ажылдап тура, бо чорук болза, күш-ажылдың бүдүрүлгүчүлүг үш катан улгаттырар арганы берген. Станокчулар өөренип тус-тус мергежилдер школазы организацияланган.

Уралмашаводта (Свердловск) сурагылгы даштеки, Сталинны шанналдың лауреады Виктор Пономарев болза, алдыгы боду чоруур экскаваторун дээкинин чоруур редукторунуң дугуйларының даштерин кылып дооскан.

Саранский мотор-септелге заводунуң ажылчынары ажыл нормаларын шугу ажыр күүседип турарлар. Токар комсомолчу Виктор Холмогоров он айлар дургузунда ийи чартык чыл онаалгаларың херек кылыңа күсеткен. Ай планың ол бүдүрүлгө хуусаадан 10 хүн бурунгаар доозупкан.

Смоленскиде Андреев аттыг лёа комбинатта аргыкчы чаа цехтин делгезиниң таарыштырылгасы доозупкан. Монтажчылар И. Старовойт болгаш А. Киселев олар октябрь айда кайызы-даа 25-25 станоктар тургускулааннар, а норма ёзуугар 5 станок болур. Дүргээшкениң таарыштырылганың харазы-биле 60 муң рубль камналганың.

Сахалинның далай пароходствозунуң 20 ажыр судноларының ажылдакчылары чык сөөртүлгениң чыл планын хуусаа бетинде доосканнар. «Сергей Лазо» деп теплохотун коммандызы чыл планында дашкаар муң-муң тонна чыктерни сөөрткен. (СЭТА).

Улуг байырлалга алдар болдурган лекциялар, беседалар болгаш делгелгелер

ТБИЛИСИ, Грузияның пайсылылының ажылчы чоннары Улуг Октябрың 34 чыл оюнга белеткенип турарлар. Сталин аттыг паровоз-вагон септелге заводта, Киров аттыг станок тургузушкунунуң заводунда, торгу аргыры фабрикада болгаш хоорайның еске-даа үлөтпүр бүдүрүлгелеринде агитаторлар совет улустун чедишкенириниң дугайында, тайбың дээш демиселдиң херээне оң салышыкчының дугайында, тайбың, тургузукчу күш-ажылды болгаш Грузияның ажылчы чоннарының улуг чедишкенириниң дугайында лекцияларны чорудуп турарлар.

Политиктиг болгаш эртем билдир непертерид тардар талазы-биле республика нийтилел хоорайның улуг-улуг бүдүрүлгелер болгаш албан черлеринде лекциялар номчулгалары организастан. Оларның темалары: «Коммунизмниң улуг турдуглары», «Совет улус тайбың болгаш улустар аразыңга эп-найрал дээш демиселге» болгаш сон-даа өске.

Күрүнениң Карл Маркс аттыг хей-нинтиния библиотекасында, профэвилелдер клубтарында Октябрың улуг чаалап алышыкчынарыңа алдар болдурган делгелгелер ажытылгалаан.

В. И. Ленинниң Төп музейиниң Тбилисиде салбырыңа улустун кээп турары күштелип турар. Тбилисде И. В. Сталинниң амыдыралы болгаш революстуг ажыл-чорудулганы-биле холбашкан төөгүлүг черлер-биле экскурсияларның саны көвүдээ.

Чаа клуб

Чөөн-Хемчик районун «Коммунизмче орук» колхозта бо чылын чаа туттунган көдээ клуб октябрь 13-те ажытылган. Көдээ клуб каасталга болгаш шийде талазы-биле дыка эки дертинген.

Ажылдагың баштайгы кезеж-инде анаа колхозчу аныяктарның хөглүг-омак, ыры-шоору димиреп турган.

Көдээ клубтуң эргелекчи эш Дамдының удуртулганы-биле колхозчу аныяктарның язы-Зүр бөлүмнери ында тургустунгач болгаш олар кезеж-инне доктаамал расписане ёзуугар ажылдап турар. Оларның аразында ырын, танчыны,

шынниң, музыканың бөлүмнери, база «Колхозчу» деп спорт нийтилели бөлүмнери болгаш агро-зоотехниктиг өөрдилгениң үш чыл хуусаала курстары база бар. Колхозчу аныяктар ам, ёзулуг культурлуг аажы-чанчыга өөренип, уран-чүүлдүн яны-бүрү хевирлериң (шингээдин алып аргалы болганнар).

Октябрың социалистиг Улуг революцияның 34 чыл оюнга чедишкениң ужуражыр дээш, колхозта комсомолчуларның болгаш кезиңүң эвес аныяктарны киржилгези-биле ында концерт белеткеп турар.

С. КЫЗЫЛ-ООЛ.

Баштыкчының мурнунга алган хүлээлгелерин күүседип турар

Тыва алдын трестиниң бүдүрүлгелериниң партия организациялары эш Сталинга чоруткан чагаада алган хүлээлгелерин күүседир дээш идепкейлиг демиселди калбартып чоруткан. Улуг болгаш нарын ажыл-агыйың бүгү адырлары ол демиселге хаара тутунган, сорулгалың чедип алары-биле бүгү хергениң тайбың мобилизациялан.

Стахановчу тайбың ээлчээне киргеш, бүгү коллективтер күрүне онаалгаларың квартал санында хуусаа бетинде долдур болгаш ажыр күүседип, улуг чедишкенирин чедип ап турар.

Социалистиг хүлээлгелерни күүседирине, кижигүң хей хергелетинер аар күш-ажылы оон-даа ынай механикачыларынга, чер адааның чаа-чаа казар байлаан ажыдарыңа, күрүнениң хергениң камнаарыңа, бот-өртекти үзүктел чока чингелдине алдын трестиниң бүдүрүлгелериниң рационализаторлары улуг дузаың чедирип турар. Олар бо хүнерде гидравлика, шахтада болгаш мастерскаяларда ажылдап, бодунуң коллективинге ажыктыг улуг дузаың чедирип турар.

Тыва алдын трестиде рационализация болгаш чагаадылга эргелекчии бюрозунуң удуртукчузу инженер Асса Борисовна Коссова сөөлгү эртен айларның иштинде улуг организакчы ажыдарың кылып чоруткан база он-он рационализатор-жуларны катыштырган болгаш оларны идепкейлиг ажыл-чорудулгаже хаара туткан. Ол ышкаш моон мурунда-ла бюрога кирген хей саналдар-биле таныжып көргөш, ону дүргени-биле бүдүрүлгеге ажылаарыңа киргени, оң ачындына улуг түңкелдер чедип адынган.

Ол-ла коллективте ажылдап турар мастер эш Барков суг элеваторунуң хоолой унунга клапан тургузарың

Даг ажылының мастери эш Емельянов Бай-Сөет алдынчы черинде «Проездной» деп участка тургускан суг күжү-биле хөдөлөр элеваторунуң тургузуу-биле эки таныжып көргөш, анаа ажыктыг чамдык чаа өскерилген чогаалдып кирген. Оң уламында элеваторунуң бүдүрүлгүчү 20 хуу улгаткан.

Ол-ла коллективте ажылдап турар мастер эш Барков суг элеваторунуң хоолой унунга клапан тургузарың

Тыва алдын трестиде рационализация болгаш чагаадылга эргелекчии бюрозунуң удуртукчузу инженер Асса Борисовна Коссова сөөлгү эртен айларның иштинде улуг организакчы ажыдарың кылып чоруткан база он-он рационализатор-жуларны катыштырган болгаш оларны идепкейлиг ажыл-чорудулгаже хаара туткан. Ол ышкаш моон мурунда-ла бюрога кирген хей саналдар-биле таныжып көргөш, ону дүргени-биле бүдүрүлгеге ажылаарыңа киргени, оң ачындына улуг түңкелдер чедип адынган.

Рационализаторларның хүрээлени трестиниң бүдүрүлгелеринде өзүп турар. Оларны киирген саналдарын трестиниң рационализаторлар болгаш чагаадылгалар бюрозунга көрүп, ол аргаларың бүдүрүлгелерде ажылдап турар. Оң ачындына сөөлгү айларның иштинде күрүнеге 57 муң 600 рубльды камналганың кирген.

Рационализаторларның бо бүгү саналдары эш Сталинга чоруткан чагаада алган хүлээлгелерниң кыска хуусаада күүседип, Төрөң чуртуну экономюң күчү-шыдалың улам күш-тедирерине, ажылчы чоннарың материалдыг байдалың денелиң беддериңге эң өртектиг улуг салышкын болуп болгаш чаа дайын кысыкчыларыңа удур өлүмүң харазы болуп турар.

Колхозтун аңчылары

Тожу районунуң Бия-Хем суму-зунда «Совет Тыва» колхозтуң баштаар чери энир чылга демейлээрге, бо чылын аныяр ажылды белеткелди эки чоруткан.

63 эң эки аңчылардан колхозтун сес аныяр бригадаларын организа-стаан. Аңчы бүрүзү четчир саның идик хеп, аш-чем, транспорт болгаш чепсек-биле хандыртылганнар.

Колхоз баштаар чери болгаш колхозта партия эге организациязы аңчыларын хуралын эртирип, аңчыларга аныяр ажылың сорул-

газың тайылбырлап берген. Ол хуурага бригадаларың даргаларың сонгаан болгаш тускай агитаторларны бригада санында тургускан.

Колхозтун аңчылары Октябрың Социалистиг Улуг революцияның 34 чыл оюнга байырлалыңа белек болдулары-биле кижигүңү оң киштерни, 300-тен эвээш эвес диннерин өлүрениң хүлээнип алгаш, аңчылар бригадалар аразында социалистиг чарышты салып алгаш айнап абтаныпканнар.

«Сталинчы орук» колхозта тудуг ажылы

Эрзин районда «Сталинчы орук» жааларың тудуундан 500 хой көдээ ажыл-агый артели бо чылын пер 2 кажаны, 40 абт кирер 1 ка-19 чурттала бажыннары тудар планың тургаш, октябрь айга чедир 13 бажыннары тудуп дооскан. Ам 2 бажынны тудуу шала туткан болгаш ескелерин чыл төңүзүңден 3. Содунам, Суваачай, Меңди олар бээр доозар сорулгалың салып алган ажылдап турар.

жааларың тудуундан 500 хой кирер 2 кажаны, 40 абт кирер 1 ка-19 чурттала бажыннары тудар планың тургаш, октябрь айга чедир 13 бажыннары тудуп дооскан. Ам 2 бажынны тудуу шала туткан болгаш ескелерин чыл төңүзүңден 3. Содунам, Суваачай, Меңди олар бээр доозар сорулгалың салып алган ажылдап турар.

Колхоз планда көрдүңгөн мал ка-

Областың 11 колхозтарында нийтизи-биле 960 киловат күштүг суг күжү-биле ажылдаар электростанцияларны тудуп турар. Оларның эң-не күштүгүри Элегес хемде (300 киловат) болгаш Чадаана хемде (100 киловат), Чөөн-Хемчик районун Сталин аттыг көдээ ажыл-агый артелиниң Чадаана хемде тудуп турар электростанциязы бо чылдың декабрың 5-те — Сталинчы Конституцияның хүнүнде колхозка Ильичин лампочказын чырыдар. Чурукта: Сталин аттыг көдээ ажыл-агый артелиниң электростанциязының тудуг шөлүнүн нийти хевирин.

Коммунизмниң улуг тудугларыңа

КИЕВ, Украина ССР-ниң Эртемнер Академиязының тудуг механика институтунда суг техниктиг плотиналарының металлдан кылган чамгырларының чогаалдыгызың сан талазы-биле ажылдары доозулган. Ол чогаалдыга болза, моон мурундаазы-биле демейлээр чик денелиг болгаш дыка хей металл камалгазың бээр.

Улуг Октябрың 34 чыл оюнга егерлиг ужуражыры дээш социалистиг чарышче киргеш, институттун коллективни болза, Каховканың суг күжү-биле ажылдаар электростанциязың дөжээниң сан талазы-биле ажылдарың хуусаадан ийи недель бурунгаар доозар болгаш оларны төлевилекчилерге шийлдиңип бээр деп хүлээлге алганнар. Ам институттун механик лабораториязында төлевилел плотинаның быжының шылгалдалары дооступ турар. (СЭТА).

И. В. Сталинның „Октябрь революциясы болгаш орус коммунисттеринң национал политиказы“ деп ажылының дугайында

(Парлатын үнгөн хүнүндөн бээр үжөн чыл болганына)

Эш Сталинның «Октябрь революциясы болгаш орус коммунисттеринң национал политиказы» деп чүүлү Октябрь революцияны Улуг революциянын 4 чыл оюнун түндүк «Правда» солунга парлатын үнгөн. Ишти контрреволюцияны болгаш империалисттеринтеринтиң тинилээнин түнелинде 1921 чылда совет эрге-чагырга тайбы ажыл-агый тургузушунуң кирген. О үеде бистин чуртуву империалисттер дайынның дөрт чылдарын болгаш хамааты дайынның үш чылдарын уркуунан болгаш ажы-агыйнын аар-берге урелишкенин таварышкан турган.

Чаа экном политиказынче шилчир дугайында төөгүлүчү чутула шиптири Ленинни болгаш Сталинни удуртууга-биле партия Бодунун X съездизинге бадылап үндүргөн. Ындыг шиптир болза, социализм тургузушунга ажы-агыйнын болгаш тараачынарнын эвилелин быжыгларынча угланган турган. Россияны чоңунуң өзүш нуруузу болуп турган пролетариат чоңунуң канчаар-даа аажок улуг нуруузуңуң, а хамыктың мурунунда тараачынарнын деткимче дузаламчы чокка эрге-чагырганы чаалап ал, оңу тудуп шыдавас турганы ышкаш, улус ажы-агыйнын каттап тургузарынын болгаш социализм тургузушунунуң сорулгаларын партия мындыг шиптир чокка чедиптик шиптирлеп шыдавас турган.

Эш Сталинның айтыканы: «Октябрь революциянын күжү болза, барын чүктүн революцияларын оң ылгалдында, хөй миллион бичи буржуазияны, хамыктың мурунунда оң эң-не күчүлү болгаш хөй сангыг кеззең—тараачынарны орус пролетариатты долгадыр катыштырганында болур. Оон-биле орус буржуазияны чаасканырадыр агыталай, шериг чок артырган, ыңчаарга орус пролетариат чуртуну салым хузузун шиптирлекчи болу берген турган. Ол чокка орус ажылчынар эрге-чагырганы тудуп шыдавас турган ийик» (И. В. Сталин, Чагаалдар, том. V, арн. 113).

Социализм тургузарда хөй националдардыг бистин чуртувунуң байдалына ажылың агынды болгаш тараачынарнын эвилелин быжыгларын оңа нарын болгаш хары-салгалыг сорулга болуп турган. Хамык ужур болза, орус пролетариатка чүглө орус тараачынар-биле эвиледи быжыглары эргежок чугула турган эвес, харын база кыдык черлерини чоңунуң кончуг хөй нуруузу турган национал тараачынар-биле эвиледи быжыглары эргежок чугула турган. Бо сорулганы чүглө большевикчи политикага үндүзүш шиптирлеп болуп турган.

Эш Сталин бодунуң чүүлүгө орус коммунисттеринң национал политиказынын характерин тодаргайлап турар чүүлдерин айтып, ол политиказын мезү-шынарнын илередиң, оң түнөөдери болгаш бүгү делегей ужур дузанын көргүзүп турар.

Ыңчаарга РСФСР-ге бактап турган 140 миллион чоңунуң 75 миллиону орус, а 65 миллиону орус эвес нациялар болуп турган чорукту эш Сталин хамыктың мурунунда демдегелзэн. Хааныг тургузуңуң үезинде орус эвес националдар ийи дакыр дарлалга—социал болгаш национал дарлалга чораан. Ол улустары чүглө Октябрьиниң социализм Улуг революциясы хостал, дарлалдан адырган болгаш хоступ көгүздениң чогуур байдалдарын оларга тургузуп берген.

Ийи дугаар байдал болза, орус эвес нациялар барык колдунда совет чурттуң кыдык черлеринин, дайын талазы-биле эң-не баштай халдаашкын болур черлерини чоно болуп турганы болур. Оон-биле кады ол районнар чиг-эт-биле, одаар чүүлдер-биле болгаш аш-чем-биле байлактыг болгаштын чурттуң ажы-агый амдыралыгын ниитизин-биле оңаа чугула рольдуг болуп турган.

Уш дугаар байдал болза, националдык кыдык черлер көгүздө талазы-биле Топ Россиядан хөрес кырында жоктолоп калганы болур. Улетпур болгаш шериг талазы-биле чавыс көгүздөн, (азы черле көгүздөн) ол нациялар Топ Россиянын шериг болгаш ажы-агый дузаламчызы чокка боттарынын тускай турар чоруну камгалап алыр аргазы чок турган. Ыңчаарга Топ Россияны улутпур болгаш шериг дузаламчызы кыдык черлерин одалга, чиг-эт болгаш аш-чем дузаламчызындан база-ла элзэн хамаарылгандыг турган.

«Бо байдалдар болза, коммунизминң национал программаның чогуур чүүлдерин өмөөш, орус комму-

нистеринң национал политиказынын характерин тодаргайлаан»—деп эш Сталин айтып турар.

Ленини-Сталинниң национал политиказы большевик партияның болгаш совет эрге-чагырганын ишын-биле чорудуп келгенин түндүк хөй националдык чыгыс-айи социализмге күрүнеге улустарынң экитурга-биле акы-думалыкты катыжышкынын белеткел чүүлдерин тургускан. Ленини-Сталинниң национал политика болза, пролетар интернационализминң принциптеринге болгаш бүгү улустарны ден эргезиндиң, нацияларнын тускай күрүне кылдыр агылаанын тургустуурагын чедир бот баш минаир эргезин ботандырынын принциптеринге үндүзүштинген.

Совет тургузуңуңа тиелгези, Россиянын улустун политиктиг болгаш эрге талазы-биле ден эргезиндиңдиги болза, нацияларнын кады ажылдажылганын политиктиг үндүзүш салган.

Орус коммунистеринң национал политиказынын характердевишкан, бодунуң чогаалында эш Сталинның бижип турары:

«Ол политиказын ылап утказын каш сөстөр-биле илередиң болур: орус эвес нациялар кончуг областтарга кандыг-даа бүгү «негелде салырында» болгаш «эргелеринден» ойталаары; ол нацияларны тускай күрүне болур эргезин (сөс кырынга эвес, хөрес кырынга) чүүлүг деп көөрү; Топ Россия-биле ол нацияларнын шериг, ажы-агый талазы-биле эки-тура эвиледи; жоктолоп нацияларга культуру болгаш ажы-агый көгүздүшүн талазы-биле дузалаары; тараачынарнын бүрүн хосталганына болгаш бүгү эрге-чагырганы кыдык черлерин нацияларнын күш-ажылык элементтерин колдугуна мөөнээринге үндүзүштинген бо бүгү болза,—орус коммунистеринң национал политиказы болур».

Ленин—Сталинниң партиянын удуртууга-биле Улуг Октябрьиниң эргилдизин кылып, совет эрге-чагырганы тургускан маадырлыг орус ажылчың агы большевикчи национал политикамы амдыралга ботандырып чорударына белениң хөрес кырынга көргүскөн. Оон-биле орус ажылчың агы мурунунда дарлалып чораан бүгү улустарнын идегелин болгаш деткимчезин чаалап алган.

Улуг орус улус Октябрьиниң социализмге Улуг революциянын баштайгы хүнеринден эгелзеш-ле эргидеге Россия империализминң жоктолоп нацияларнын оларын ажыл-агый, культуру болгаш националдык совет күрүне болур көгүздүшүн ак-сеткидиң дузаламчыны көргүзүп келген.

Россиянын бүгү нацияларнын талазында орус ажылчыңнарга, улуг орус улуска бүзүрелин ачызы-биле хөй националдык социализмге күрүне делегейге бир дугаарда тургустунуш шылдан, ол күрүне болза, ден эргелиг улустарын бузул-бас эки-тура эвиледи болуп турар.

Шаандагы Россиянын кыдык черлеринин дарлаткан массаларын талазындан орус ажылчыңнарга, орус улуска идегели болгаш бүзүрели болза, хамааты дайынның үезинде Колчакты, Деникинни болгаш Врангельди чылча шаварынын чутула чүүлдеринин бирзэн болган деп эш Сталин чугулап айтып турар.

Бистин Төрзөн чуртувунуң улустарынң совет социализмге тургустуга үндүзүштинген эскен улуг нациялары Совет Эвилелин тилетирбес күжүнүн, оң дендиш дивес быжыктын күчүлү үндүзүн болган. Социализм чуртувун күжү болгаш быжык чоруу, ССРЭ-нин улустарынң стилинч найыралың бузул-бас чоруу болза, Ала-чурттуң улуг дайынныга кады-берге шылгалданы калгамчыктыг чаагайы-биле шыдагы эрткен.

Ленини-Сталинниң национал политиказы чедиптиктерин боттадып тургустууңуң чутула чүүлү болза, Ленинниң дайыннын, чүзүң базын оппортунистерин, национал чыгыштыктарнын чылча шапканы болур. Эш Сталинга баштаткан большевик партия улуг аймак-сөөк барымдаалаар шовинизмин болгаш тус-тус черлерин буржуаз национализмин кам-хайра чокка чылча шапкан. Партия болза, национал ингилизмге болгаш космополитизмге улур үргүлчү демисежип келген болгаш демисежип, пролетар интернационализминң угаан бодалыгын ажылчы чоңарны кижизидип келген болгаш кижизидип турар.

«Орус коммунистеринң национал

политиказынын чаагай түнөөдери РСФСР-ниң болгаш оон-биле харылаалыг совет республикаларын хөмчөөш-биле кызыгарлатынмай турар»—деп эш Сталин айтыптышаан, партиянын национал политиказынын бүгү делегейге канчаар-даа аажок ужур-дузанын демдегелзеп турар.

Россиянын улустарын социал болгаш национал дарлалдан хостаан Улуг Октябрьиниң революциясы колониер Чөөн-чүктүн күш-ажылык массаларын чүс-чүс чыларгагы уйгузун отурган Ол массалар болза, Советтерин чуртун империалистерге дарлаткан болгаш куландырган бүгү националдарнын шыңчы камгалакчызы болгаш өнчүлү кылдыр көргөш, империализмге удур революцион хосталгалыг демиселиң орунуң киргенер. «Октябрь революциясы делегейин дарлаткан чурттарында пролетариат-биле эвилдизип алгаш, пролетариаттын удуртууга-биле орус турар колониалдыг революцияларын үезин, чаа үеин айткан. . .»—деп эш Сталин айтыган. Октябрь революциянын тинилгезинин түнелинде Чөөн-чүктүн колониер улустарын хосталгалыг демисели болгаш капитализмин чурттарында пролетар революцион шипчээшин антиимпериалисттик чыгыс фронт кылдыр катышкан.

Октябрьде өлүмүң-биле балгалаткан делегей капитализми ам бодунуң чайлатыңмас өлүмүңчө бар чоруур.

Делегейин ийи дугаар империализмге дайынның түнелинде, Совет Эвилелинниң бүгү делегейге төөгүлү тилелгезинин түнелинде империалисттик системага чаа шыңгы согоушун Бердинген. Фашисттик Германия болгаш империалисттик Японияны чаза шапканы, Франциянын болгаш Англияны кошкааны, Европаны чамдык чурттарында чаа демократияның өзү-чурмуңуң доктаатыңганы, Кыдат Улус Республиканын тургустунганы, америк-аңгы интервентилерге удур корей улустун маадырлыг демисели, Вьетнам, Малайя болгаш өске-даа колониер ботгаш хамаарылгалыг чурттарын улустарнын антиимпериалисттик хосталгалыг демиселиң күштелиңи—бо бүгү болза, империалисттик лагерин кошкааны, империалисттик колониер системаны өлүмүңү кризисин тодаргайы-биле көргүзүп турар.

Нацияларнын кол дарлакчызы, бүгү ажылык чоңарын, бүгү колониер болгаш хамаарылгалыг улустарнын эң хоралыг дайыны болур америк империализм болза, ханыг дуржок чоруктарын болгаш делегейини үш дугаар дайынны өскүдүп тургаш, империализм системаны төөрктелип дүжүшкүндөз адырып алырын болгаш ол система бодунуң тергидээшкенин тургузуп алырын оралдажып турар. Америк агрессорлар «делегейге тергидели» алырын кордап турар. Олар болза, Бурузан национализмин бир талазы болур космополитизмин идеяларын пропагандазы-биле улустарнын серемтелиңи кошкадырын оралдажып турарлар. Ыңчаарга-даа, чаа дайын кысыкчыларына удурланган күштер хун келер тудун-на өзүң, быжыгып, империализмин бүгү системаның чыгылыш чок буступ дүжэрин хөресчелеп турар.

Октябрьде төртүнгөн социализм лагерин күчүлү, дендиш дивес тилетирбес күш кылдыр өскөн. Тайбынын, демократиянын болгаш социализмин күжүнүң бажында улуг болгаш күчүлү Совет Эвилели турар.

Национал айтыргыны шың шиптирээриниң, улустарын акы-думалыкты чоруун болгаш найыралын доктаадып тургузарынын кайгамчыктыг үлгерин бүгү делегейге көргүшүшөөн, социализмин улуг чуртуу болза, бүгү депшилгелиң кижитөрелгетиниң ынакшылың болгаш хүндүткениң чаалап алган. Ленини-Сталинниң национал политиказын ботандырынын талазы-биле, бүгү социализмге нацияларнын чектелишкенин хандылар талызы-биле ССРЭ-нин үнелиг дуржулазын ам социализмге көгүздүшүн оруунда кирген чурттарың коммунисттик болгаш ажылчы партиалары калба-биле ажылгап турар. Совет Эвилелинниң үлгери капиталисттик чурттарың ажылык чоңарын, колониаларнын болгаш чартык колониаларнын улустарын империалисттик дарлаалга удур демиселге, тайбың, демократия социализм дээш демиселче сорук кырып турар.

И. ПАМАРЯН,
Философ эртемнеринин кандидаты

ВЛКСМ Тыва обкомунуң VI пленуму

Бо чылдың октябрьин 30—31 хүнеринде ВЛКСМ Тыва обкомунуң VI пленуму болуп эрткен. Пленумга—областың Ленин атыг пионер организациязынын ажылың дугайында, областың комсомол организацияларын комсомол каадырлары-биле болгаш активи-биле ажылы экижидер хөмчөгелерин дугайында ийи чүүл айтырларын чугалашкан.

Бир дугаар айтыргы дугайында ВЛКСМ Тыва обкомунуң школа талазы-биле секретары эш А. Е. Пакиналикет кылган. Эш Пакинаның илеткелинге чугалаан кол чүүлдер болза:

Областың пионер организациязы ВЛКСМ-нин XI съездизиниң шиптирин ажыл-хөрес кырынга күүсетиптишаан, элзэн чедиптиктерин чедип алган. Пионер организациязынын хүрээли 11.632 кижичедир өскөн. 1084 пионерлер 1950—51 өөрелде чылдарын дургузунда комсомолга белеткел кирген. Өөрелде шынар экижидериниң, сагыл-чурумну быжыгаларын талазы-биле директорларнын, башкыларын ажылдарын пионерлерни дузалажыр чоруу бөдөөн. Пионер организацияларын ажылың организасты болгаш идея-денелл экижээ.

Ыңчалза-даа, областың пионер организациязынын ажылында улуг чөптөстөр бар. Бо хүнге чедир 25 школаларда пионер дружиналары тургустунмаан. Школаларга өөрелде-кижизидилгелиң ажылы экижидер, сагыл-чурумну быжыдар талазы-биле директорларнын болгаш башкыларын чорудуп турар ажылдарыңа чамдык пионер организациялар чоттуг дуза чедирбей турар. Бай-Тайга, Өвүр, Барың-Хемчик, Чаа-Хөл райондарын чамдык школаларында пионерлер багай өөренип, сагыл-чурмуңу үрөп турар фактылар хөй.

Областың дыкка хөй школаларында пионер организациялар өөрелдизинге четпей турарларга дузалажырын ажылдарын организастап турарлар. Чамдык өөреникчилерге дыкка хөй хөй-ниитиниң ажылдарын дагып, оларны өөрелдизинден чартыктыр чоруктар болар.

Пионер организациялары пионерлер ортузунга полит-кижизидилгелиң, культуру-массалыг ажылдарын куду денелле чорудуп турар. Пионерлерге лекциялар, илеткелдер, бөседалар, ыткыр номчулар кончуг ховар болуп турар. Школаларда уран-чүүлүң болгаш тус-тус мергежилгенин бөлгүмнери тургустунмай турар. Чамдык школаларда тургустунган болза-даа, оларның ажылы ала-чагаарлап чоруп турар. Уран-чүүл бөлгүмнеринге белик идея-денелдиг ырларын, шүлүктөрүн, шиптирлерин өөренириң чедип албайн турар.

Пионерлерин күш-ажылга өөрелип кижизидериниң ажылдары колдунда школа бурузунде ботталмай турар. Ылангыя школалар чаның чаа-

гайжыдып тударыңа, күш-культура шөлдериң тударыңа, яязы-бүрү уран кылгыларын кылырыңа оларны өөретпейн турар.

Школаларда уруларын күш-культура талазы-биле кижизидериниң ажылы куду денелде тургустунган. Чамдык школаларда эртенги зарыкка безин болбайн турар болгаш күш-культураның яязы-бүрү маргалааларын чорударын организастап турар. Мынчага чедир школаларда күш-культураның куду коллективтер тургустунмаан.

Областың пионер организациязынын ажылында кол четпестерин биррээзи болза, пионер дружиналарын, отрядтарын, звеноларынның сборларын куду идея-денелге эртирп турары болур. Эртирп турар сборлар сонурганчыг эвес болгаш немелде кичээлдер шиптирлеп болуп турар.

Пионер организациялары пионерлерни пионерлериз чурумга чыктырып өөретпейн турар. Оң хараазы-биле пионерлерин чамдык кезин галтук баглас, эзулал-хүндүледи күүсетпес чоруктарга таваржып турар.

Школалардан дашкаар алдан черлери пионер ажылы экижидеринге долбакшан дузалыг ажылдарын сула чорудуп турар. Ылангыя Юнаттарын стациялары, Кызылдың пионер Бажаны боттуг ажылдарын чорутпайн турар.

Чамдык райондарын школаларында пионер организацияларын хүрээлиниң өзүлдизинге боттуг сагыш салдымайн турар. Мөңгүн-Тайга, Тере-Хөл, Сүт-Хөл, Кызыл райондарын пионер организациялары бо чылдың апрель айлан бээр пионерге чыгыс-даа өөреникчи кирип албаан.

ВЛКСМ райкомдарын болгаш хооркомунуң база обкомунуң талазында база бир четпес ажыл болза, пионер вожатылларыңа каадырларын шың шилип албайн турары болур. Дыкка хөй школаларын пионер вожатылларыңа билиң чавыс, ажылга дуржугулазы куду кижилер ажылдап турар. ВЛКСМ обкомунуң, хооркомунуң, райкомдарынның талазында оларын ажылга өөретпейн турар. Ынчангаш хөй вожатылдарын солустурап, ажылдан үндүрер, кичер чоруктар хөй. Пионер организацияларын ажылыңа удуртууларын боттадырын чүглө райкомдарын, хооркомунуң, обкомунуң школа, пионер кидистериниң хөрес кылдыр көргөш, комсомолдуң райкомдарын, хооркомунуң, обкомунуң бюрорлары база секретарынын пионер организацияларын ажылыңа удуртууларын чүглө райкомдарын, хооркомунуң, обкомунуң пионер организацияларын ажылыңа удуртууларын чүглө райкомдарын, хооркомунуң, обкомунуң пионер ажылың талазы-биле үндүргөн шиптирлерин күүседирин ажыл-хөрес кырынга организастап, күүседизин контролдап хы-

наарын кошкаткан.

ВЛКСМ обкомунуң бюрору, оон секретары пионер организацияларын ажылың удуртуурааче боттуг сагыш салбайн, уруларын коммунизм өзүзүңа кижизидериниң чугула хөрес чедир үнелл көрбейн турганын пленум демдегелзэн.

Пленумга бо айтыргы талазы-биле 16 кижиче санал мүгүмчүлөп кылган. Санал мүгүмчүлөп кылганнар ВЛКСМ обкомунуң бюрорун, секретары болгаш эң ылангыя оон школа пионер кидизин областың пионер организацияларын ажылың удуртурун чедир үнелл көрбейн, ынаар боттуг сагыш салбайн турганы, пионер каадырларын шың шилип ап шыдавын база өөрелдизин сула организастап, ажылдагы практиктиг дуза көргүспейн турганы дээш, ол ышкаш ВЛКСМ хооркомун, райкомдарын боттарың бюрорларын пионер ажылың дугайында айтырларын чугалаштып турганы дээш шыңгы мүгүмчүлөң.

Областың улус өөрелдизиниң кидизин пионер ажылыңче школа директорларын, башкыларын килриштерин организастап турары, пионер ажылы чорударыңа чугула хөрескит материал талазы-биле негелдерин хандырайн турары, черле пионер ажылыңче сагыш салбайн турары дээш шыңгы мүгүмчүлөң. Санал мүгүмчүлөп кылганнар пионер организацияларын ажылыңа комсомолдуң удуртууларын күштелдирген, облоно, районо, гороно талазындан пионер ажылы экижидеринге школа директорларын, башкыларын албай киржилгезин база пионер ажылы чорударыңа чугула хөрескит материал талазы-биле хөрескелдерин дары хандыраын негезинер.

Пленум областың пионер организацияларын ажылы экижидериниң калбак сорулгазын айтыкан делгеренгей доктаалды хүлээп алган.

Областың комсомол организацияларын комсомол каадырлары-биле болгаш активи-биле ажылы экижидер хөмчөгелерин дугайында илеткелди пленумга ВЛКСМ обкомунуң секретари эш М. П. Мохов кылган. Илеткел бо талазы-биле чедиптиктерин демдегелзешкан, ВЛКСМ обкомунуң бюрорунда эгелзеш хооркомга, райкомнарга чедир комсомол каадырлары-биле Жолгаш активи-биле ажылда четпестерин илередиң чугаалаан.

ВЛКСМ обкомунуң кежигүнери комсомол каадырларын шың шилип алырын, ажылга шың тургузарын, оларын ажылыңа хун-бүрүнү практиктиг дузанын көргүзерин, ниити билиң бедириңин ажылга мергежидериниң талазы-биле ажылы кошкатканы дээш комсомол обкомунуң бюрорун, секретарынын шыңгы мүгүмчүлөң.

Шверник аттыг көдээ ажыл-агыйның малы өзүп турар

Чаа-Хөл районда Шверник аттыг артель мал бажы өстүрөр планын ажып күүсеткен.

Мыйыстыг бода мал өстүрөр планы 107,4 хуу, чылгы малды—117,4 хуу, хөй, өшкү өстүрөр планы 20,7 хуу кылдыр артель күүсеткен. Ниитизин-биле мал өстүрөр чыл планын 119,4 хуу күүсеткен.

Колхозтун девискээринде малга таарымчалыг, чаагай өштүг черлер бар: Сеесе, Ак-Хем, Шанчы дээш ышкаш черлерде малга тааржыр изиг өштөр, злак үнүштер болгаш чокпак баштыг ак агылар бар.

Колхозтун мал ажылы чедиптиктерин турза-даа, маңа шаптыктап турар четпес чүүлдер барын демдегелзеш чогуур. Районнун көдээ ажыл-агый кидизинин ажылдакчылары колхозка практиктиг дузаламчыны кончу эвээш көргүзүп, колхозка барып турар болза-даа, колхоз баштаар чериге-даа, ферма эргелекчинге-даа айтышкынар бербейн турарлар.

Районнун көдээ ажыл-агый кидизиниң улуг зоотехни эш Мерпинова болза, мал ажылында ажылдап турар улустун күш-хүнүн канчаар санал бээрин колхозчуларга айтып бербээ.

Районнун көдээ ажыл-агый кидизинин колхозтар талазы-биле бухгалтери К. Сундуйну ол колхозтун өтөт болгаш үйөттүг чыгыс аай болур чорун кылырыңа дуз-лашсын дээш чорударга, эш Сундуй 15 хонукта чүңү-даа кылбаан.

Колхозтарда болгаш артельдерде ажыл-агыйны чедиптиктерин деткиң, четпестерин чок кылдыр чоруу болза, райондарда көдээ ажыл-агый кидистеринин хүлээлгези болуп ужуруг.

Комсомолчу баалгазын күүсеткен

Самагалдай чеди чыл школынын 7-ги класын өөреникчи С. Куңгаа школынын дооскап дыштап чорурда аңаа ВЛКСМ райкомун бижик бөлгүмү башкыларын дугайында даалга бергел.

Комсомолчу Куңгаа Ленин атыг колхозка келгеш бир бижик бөлгүмүн хүлээнип алган. Оң бөлгүмүңе бижикти биче билер 11 кижиче, шуут билбес 12 кижиче өөренип эгелзэн.

Ол бодунуң өөредип турары кижилерин эки кылдыр өөредир дээш бодунуң бүгү күжүн салып ажылдаан. Ол шупту 35 кичээлдерин чоруткан. Оон түнелинде бөлгүмге өөренип турган биче билер бижикти саат чокка номчуур, бижип, а шуут билбестер номчуур, бижип кылдыр өөренип алганнар. Чижээ, Өчүр-оол, Натип, Хөкпөл, Ямза, Чолак, Шокмумаа олар эки өөренип, багай эвес түнөөлөрн көргүскел.

Комсомолчу кылтармийи бодунуң даалгазын күүседип, улус өөретенниң дугайында шыңгылазын ВЛКСМ райкомунга эккеп Бергеш, мактал алган.

Ам Куңгаа Кызылдың башкы училищезинде кончуг эки өөренип турар.

А. ХЕРТЕК

Вика тарылгазы

Чөөн-Хемчик районда күрссорту-уасток чери бо чылдын вика деп үнүштү сула-биле холуштур сизген болгаш үрезинге шенелле кылдыр тараан. Областың барын талазы райондарыганыканың тарылгазы эң баштай-ла чорудуп турары бо.

Сула холуштурган виканың тарылгазын чазын чажар кызыл-тасыг эртен чылын андарып каан аңгызына чоруткан. Оң тарылгазын тарылга мурунун сугтарылгазы-биле май 10-ла чоруткан. Чашкан нормазы: үрезинге дуржулга кылдыр 1 гектарга 150 килограмм вика, 30 килограмм сула, а сизегге дуржулга кылдыр 1 гектарга 170 килограмм вика, 40 килограмм сула чашкан. Үрезини чашканың ханызы 4—5 сантиметр. Тарылга мурунун сугтарылгазы эки чорутканынын түнелинде үнүш эрте болгаш кончу эки үңгөн.

Үнүш бүрүн үнүп келгениниң соонда 25 хонгада чагы сугтарылганы чоруткан. Сизегге хөрескел тараан виканы чектелип эгелелдурда июль 7-де кескен, оң дүжүдү 1 гектар 114 центнер, ногаан кезээ азы эки сизегге 26,8 центнер болган. Ажаап алышканын соонда хооразы каттап үнүп эгелей берген болгаш ийи дугаар кезидени август

29-та чоруткан. Бо ийи кезидениң дүжүдүн каттай алырга 1 гектарга 40,2 центнер эки сизегин алган болгаш өд кезээ 165 центнер болган.

Үрезинге тараан виканы база чыгыс каттап сугтарган. Август 29-та ажаап алган. Оң ниити дүжүдү гектарга 21,6 центнер, а виканың арыг үрезини 12,5 центнер болган.

Вика культуразы бистин областың байдалына эске мал чөми сизегнерин, тодаргайларга клезер, эс-парпет, люцерна дээш ышкаш хөй чылда үнүс сизегнерин аразында эң-не кедилгип культуру бодунуң боттурулганы көргүзүп турар.

Вика болза, бедик продуктулуг болгаш ажыл-агыйны мал чөми-биле бүрүн хандырап, база тарап болгаш өске-даа культураларга бодунуң саадыларын халдадыр культуру болур. Вика боду шык тырттап турары-биле кандаашкына шыдамчыгай, ыңчангаш бистин байдалымыз таарымчалыг.

Областың көдээ ажыл-агый эргелели бо культураже улуг кичээлгейни салып, оң сортулуг үрезинерин обласче эккеп, колхозтарже тарадыр чугула.

ДЕМИДОВ,
Чөөн-Хемчикте күрссорту-уастоктук эргелекчиз.

Октябрның 34 чыл оюнун байырлал хүнеринде киносеанстар

Октябрның социалистик Улуг революцияның 34 чыл оюн бистинь областың ажалчы чоннарының демдегеп эртер хүнеринде кинотеатрларга, культура бажынардынга болгаш бүгү районнарың көжер кино четкилеринге 125 эң ки совет фильмнер көргүстүр.

В. И. Ленинниң болгаш И. В. Сталинниң удуртулгалары-биле Октябрның социалистик Улуг революцияны канчаар белеткенини, канчаар тийлээнини, бистинь күчүлүг күрүненини канчаар өзүп, быжыкканының дугайын чугаалап турар кинофильмнериниң октябрь байырлалының хүнеринде катеп-катеп көргүстүрүп турары хөй-хөй көрүкчүлерге мырынай-ла чаңыл болган.

Бистинь көрүкчүсү «Ленин Октябрда», «Ленин 1918 чылда», «Улуг херел», «Дангырак» дээр шык фильмнерин көрүп олурар, бистинь адларгы коммунисттик партияныстың удуртулгалары-биле чорааш, улус чонун эртип келген чагай оруун ылаптыгы-биле бүзүрөп көөр.

Октябрның социалистик Улуг революцияның 34 чыл оюнун байырлалыга холбаштырган Кызыл хоорайның ВЛКСМ-нин ХХХ чыл ою аттыг кинотеатрына көргүстүрер кинофестиваль «Боолук кижжи» деп кинофильмниң көргүзүү-биле эгелээр.

Кинофестивальдинь көргүзүү хүнеринде Кызылдың чурттагы чоннары «Улуг херел», «Ленин Октябрда», «Ленин 1918 чылда», «Дангырак», «Алдын сылдыстың кавалери» деп кинофильмнери көрөлөр. Ук фестиваль ноябрь 5-тен 11-ге чедир үргүзүлээр.

Тес-Хем районун чурттагы чону «Тийлечилерин салгакчылары», «Улуг эргилде», «Совет Эстония» деп кинофильмнери көрөлөр. «Улуг хамааты» деп фильмниң ийи сериязын, «Алдарын суду», «Көдөзүн башкызы», «Совет Якутия» деп фильмнер Барыын-Хемчак районун төвүнге болгаш колхозтарына көргүстүр.

Большевик Максимниң дугайында кагамчытчы кино чогаалды, «Улуг күш», «Совет Казахстан» деп фильмнери Бай-Тайганын ажалчы чону көөр.

Ада-чурттан Улуг дайынын чыдарында эш Сталинниң удуртулгалары-биле совет улустун чедил алган тийлелгезин чугаалап турар совет кинематографияның шыгараргай чогаалдарының бирээзи «Берлин душкени» деп фильмниң I болгаш 2 сериялары Тожу районунга, база Өвүр районун колхозтарына көргүстүр.

Ноябрь 6-дан 10-га чедир көргүстүрер, совет улустун күш-ажылчы херектеринге тураскаал болдурган кинофильмнериниң аразында хөй черин чечен чогаалдын болгаш документалдыг көргүзүтүң кино чуруктары эжелеп турар. Оларнын иштинде, совет көрүкчүниң бедик үнөмчезин алган, «Чечектепип турар Украина», «Кубань казактары», «Байлактыг чай», «Дон шахтерлары» өскелерда бар.

Дайын кысыкчыларына удур, тайыны камгалаары дээр улустарнын маадрылгы демиселиниң дугайын көрүкчүлерге, «Бойлаанларның сүлүзээ», «Эльбага ужуражышкыны», «Орус айтырыг», «Тайың дайыны тийлээр» деп кинофильмнер тайылбырлап чугаалаар. Ол фильмнер Танды, Барыын-Хемчак, Мөңгүн-Тайга, Тере-Хөл районнарына көргүстүр.

Кинофикация, кинопрокат ажалдакчыларының, ылангыя көдээде көжер кинолар механиктеринин мурнунда хүндүлүг болгаш харысалгалыг сорулгалар салдынып турар.

Олар байырлал хүнеринде бүгүле районнарга кино көргүзүлгезин бедик шынарлыгы-биле чорудуп, колхоз бурзунгези киносеанстарны чечирби-биле организаастаар болгаш уктулга хуралдарына кино көргүзүүн ыявлыла-ла хандырган турар ужурут.

Байырлал хүнеринде чурттагы чонга кино көргүзүлгезин саалап чок, эки шынарлыг болдурар төлөздө, киномеханитар бурзунгези хынамчалыгы-биле белеткенир ужурут. Аппаратуралары болгаш автоматшаны хынап көрбүшөөн септеп, кывар чүүлүң артык кезектерин күралаардалын чогуур өйүндө белеткээр херек.

Кино ажалдакчылары байырлал хүнеринде чурттагы чонга кино көргүзүүгө бурзунгези хаара турар ужурунда, районнарың партия, совет болгаш комсомол организаасталары-биле кады, кино көргүзүлгезин тодаргай планын чогаалдып, болза чогуур киносеанстарның көргүстүрер фильмнерин репертуарының дугайында тайылбырлыг дынадыларны организаастаа чогуур. Ол талазы-биле кол кичээгейни чурттакчылар чорудуп киносеанстар көргүзүүн тодаргай маршурун ажалдап кылырчы, оларны ыявлыла күүседирчеге угландыр салыр.

Н. ХАНАШЕВИЧ.

Кинофикацияның область эргелениң начальнигиниң оралакчысы.

Танды районун Бай-Хаакта ыяш ажал-агыый чазанылга херекселдер цехинин улуг бажынын туткан. Чазанылга цехи амгы үеде школа столдары болгаш самбыралар кылырының чагыын күүседип турар. Район куну культура бажынынга херек б5 кезек диваннары кылырынче база удаас кириптерлер.

Чурукта: Тандының ыяш ажал-агыыйның чазанылга цехинин бажычуруу А. Ермаовтун.

Колхозтун дуржулгалыг кадарчызы

Артыгы талазы кажалаанчак саяларлыг, хүнээрке талазында агыканы кадар ойтуттүр мээстер болгаш ийлер баткан Ленин дааның баарында Пор болза, көк-шык шынааларлыг, куужур дүңгээрлик, халын, терек дөзү дээрээлерик Кызыл районун Каа-Хем уунда ховар чайлагларның бирээзи.

Шаанда анаа чүгүле байларның малы одарлап турган. Ам ол магалыг байлак одарлар «Совет Тына» колхозтун шээр малынын одарлаар чайлаа аларган.

Бизда колхозтун шээр малын хоочун кадарчы Түлүш Араптан малдан турар.

Түлүш Араптан бодунун анык назынын үргүлчү мал кадарып эрттирген. Бичалза-даа, шыдаалдыг Бай кижилериниң малын малдан, бир ажырым чем, самдар хеп эленди ап чорашаа боордан өскө бодунга ажыктыг чүңү-даа чедип албаан. 1947 чылда оон төрүтүңгези чериниң ажалчы чон колхоз бодун каттыжа бергеннер. Оларның аразына Т. Араптан улуг өөрүшкү-биле кирген.

— Мени колхозка хүдээп ап көрүндүр, ядым Араптан мээң оруумунда. Колхозтун малчызы болур мен — деп билдиришкени бижээ.

— Араптангы орну мал ажалында болгай-аан! — дийип колхозчулар чугаалажып турганнар.

Бичангаш, ону мал кадарчызына кириген. Феодаалдарга хөй чылдарда кул чыгы ажалдап берип чорашаан Араптан ам колхозтун малчызы болу берген. Оон кадагында малы өзүп турар. Ийи чылдын мурнунда ол, колхозтан 72 баш хөй, өшкүчү хүдээп алган, ам чл мал 325 башка чедир өскөн. Бо сылын төрүтүңгези 96 баш чаш малды бү-

рүңү-биле доруктуруп алган.

Малдын одарын чөп таарыштырып, оон эки деңгизде алыр чоруун хандыраарына, оон аныяандан тура көрүп, шенеп келген аргалары дузалап турар. Араптан кадарып турар хоюн эртеңги серинде эки ойтуттүр черлерге чедирип ап, эки кадар си-генниг черлерге оларны доктаадып дозуп, хүндүс изий бээрке хөлөгелиг черге дымшандырып, ыңчаарга кезжээки серинде база катеп эки одарже үндүрүп турар. Чамдыкта мындыг-даа болуулар: эртеңги хүн үнмээң, Каа-Хемниң кырынга эртеңги туман чавызы-биле эштип чоруп турар. Араптан ол үеде калат хою-биле кады ойтуттүр мээстерде чедье берген турар.

— Мээң черлериниң сиегени эки хоолудуг, ыңчаарга чайын изип болгаш хүндүс мал мээң черге эки ойттап шыдаас, ыңчанга эртеңги серинини ажыглаар апаар, эртең малдын ойттары база эки, ыңчанга олар дүрген деңгизде алыр болур чүве—деп ол чугаалап турар.

Араптан малдын кышкы турлаанга база улуг кичээгейни салып турар. Кажалаарны кылып сентээр, өдөкти кыжын мал ааганга төп, таарыштыраары ол шуут-ла боду холга ап харыылап турар.

— Мен кажан байлар малы малдан чорумда бодунун харыс-салгамы-даа бодаас чораша мен, ам мээң кодында, бистин сууру-вуста нитилештирген малыны, ыңчаарга оң ээлери бистер, колхозчулар боттарыныс бис дээрзин мелеп билит турар мен — деп Араптан чугаалап турар.

Оон ол меледериң күш-ажылы колхозчу малчынары чаа күжен-шикингерге улам-на сорук кирип турар.

И. ЧЫРГАЛАН.

Эрзин районун колхозтарында үчөт болгаш отчөт сандаргай байдалда

Эрзин районун колхозтарында үчөт болгаш отчөт база сан-хөө байдалы кандыг янзылыг турарын чоокта чаа хынап көргөн. Хыналданың түннелин көөргө, чамдык колхозтар көдээ ажал-агыый артелиниң Уставының үчөт болгаш отчөтү шың тургузар, сан-хөө чурумун шыңгыг сагыыр дугайында айтышкынын каржызы-биле үрөп турар болган.

«Коммунизмче орук» колхоз (даргазы Бадарчы, санакчы Лом-Ширин) 1951 чылдын майда күрүнө чээш киниге колхозчуларның бижиткен 7400 рубльди колхозтун кассазында төлээш, бо хүнге чедир колхозчулардан чагыс-даа көпөк кирип албаан. Колхозчуларның агыш-чеминге база колхозтун хөрөнгези 3228 рубльди үндүргөн. Ону кымнар авансылап алганын дээр дугайында тодаргай дааны чок болган. Колхоз даргазы Бадарчы май айдан бээр колхозтун кассазында чарыгдаанын отчөдүн кирип турары-биле шупту 19 муң рубльди үндүрүп алган, ам оон отчөдүн кирибөөң. Касса хыналданы кылып көөргө, санакчы Лом-Ширин боду 800 рубльди хууда ажыглааны илерээң.

Колхоз Баштаар черинин иштиги ажал-агыый эмге-сеске чок, үчөттү доктааткан майкы бзугар кылбайн турар. Колхозчуларның август айдан бээр ажылдан күш-хүннени санаваан. 129 өреген колхозка кире-тирениң дадывырын чүгө 4 өреге төлөш болган.

«Чаа орук» колхозту көөргө, база мындыг байдалдыг. Колхоз даргазы Даваажал, санакчы Сагаачы олар колхозтун кассазында кандыг-даа барымдаа чокка 7000 ажыг рубльди үндүрүп алган, 3000 рубльди колхоз-

чуларның күрүнө чээшкенинге бижидилгезин төлөш, кымдан-даа негеп албаан.

Колхозта үчөт ажылы кончук сандаргай байдалда турарында хойдан чеме дүк, төведен чеме дүк киргени, оларны кайнаар, кандыг өртөккө сатканы дээрзи шуут билдирмес болган. Колхозчуларның ажылдан күш-хүннени чүгө июнь айга чедир санатынган, колхозчуларның күш-ажыл дептеринде демдегелел кылдынамаан.

«Сталинчы орук» колхозтун даргазы Моңзуулан, санакчы Серээдер олар мал үчөдүн будулдуруп алганы-биле 35 шээр малдын чогуң кайнаар чарытынган билдирмес болган.

Колхозтарның баштаар черлери, оларның санакчылары көдээ ажал-агыый артелиниң Уставын каржызы-биле үрөп, мындыг эптежиң болбас чоруктарны болдуруп турда, колхоздарда ревизия комиссиялары чүңү-даа кылбааннар.

Бо колхозтар чүгө планын ажылдарны күүседирин боодаш, колхоз бодуругезиниң иштиги кол ажылы болур үчөт болгаш отчөттү чурумчудар, сан-хөөнү чурумун быжыг тудар дугайында кандыг-даа сагыш салбааннар-дыр. Моон уламындан олар ниинтиги хөрөнгезинге хоралап, хоойлууга уду чоруктарны үүгүлдүп турарлар. Күрүнө чээш-киниге колхозчулар чүгө а биждип каан, а оон түкүн колхозтун хөрөнгези-биле төлөп Берген бо чорукту ап көөргө безин дык-ла берген-дир.

Бо айтырыгны колхоз бодуругезинин чүгө херээ кылдыр көөр ужурут.

А. БОРБАК-БООЛ.

Чайгы спорт сезонунун хагдынганы

Район төвү Бай-Хаак суурун стадионунга чайгы спорт сезонун хагдынгалазы болган. Чайгы сезон хагдынгалазының программазына районун күш-культура спорт комитетинден бадылаан күш-культураның дараазында маргылдаары кирген турган: 100 болгаш 500 метр хемчээлди черлерге эр улустун, хөррәженнениң тус-тус чарыштары, база эр улустун болгаш хөррәженнениң 5 муң метрге спортчу кылажы, черниң уузн, бединиң халыжы, эр улустун, хөррәженнениң эстафета чарыжы, хол-бөмбүү болгаш өскө-даа маргылдаар.

Чайгы спорт сезонунун хагдынгалазына эки-туру спорт нитилелдериниң чеди саныг кудуку организациялары киришкен.

Спорт маргылдааларына Бай-Хаак ортумак шко-лазында күш-культураны кудуку организациязы (даргазы эш Чернышев) бир дугааргы черин эжелеп ийи түнелдери көргөскө, а ийи дугааргы чери райкүүскомнун күш-культура коллективи (даргазы эш

Абросимов) эжелээң.

Спорттун янзы-бүрү хевирлериниң талазы-биле маргылдааларга киришкен спортчуларның иштинден моон-аадаанда эштер тергидээңнер: хөррәженнениң черниң бедини халыгының маргылдаанын ортумак школада күш-культура коллективиниң спортчузу эш Крайнова 1 метр 35 сантиметрин ажа халааш, бир дугааргы чери эжелээң. Эр улустун черниң уузуңун талазы-биле үш дагын халышка эш Абросимов 11 метр 95 сантиметрин халааш, бир дугааргы чери эжелээң. Эстафета чарыжының талазы-биле маргылдааларга райкүүскомнун күш-культура коллективи бир дугааргы чери алган.

Спорттун чайгы сезон хагдынгалазының маргылдааларына бир-дугааргы чери эжелээң ортумак шко-лазын күш-культура коллективинге ВЛКСМ райкомнун, районун күш-культура, спорт комитетиниң маатл бижиктери тывыскан.

С. ТУШКОВ.

Ийи делегей—ийи түңнел

(Төңчүзү. Эгези № 218 солунда)

Капиталисттик чурттарның политиктиг болгаш экономунг амыдыралының бүгү талаларының милитарисчылдыгы болгаш фашистидилгези болза, империалисттик күрүнелериң иштиги болгаш даштыкы политиказының утка шынары болуп турар.

Империалисттерниң идеякелгит дуздакчылары, тайынын өжөзүниң дайыннары империализминь барыш социалистик ыдалакчылары болур. Барыын социалистер амгы үеде дайынын империалистик кысыкчыларынга каяжынганда-даа артык бараш болуп турарлар. Олар чүгө боттарының чурттарының буржуазияныын агентилери болуп турар эвес, харын Европа чурттарынын социал-демократтыг партиялары америка партияже, АКШ-тың империалистик агрессыяның дорт чеспээ кылдыр шилчидип берил турар.

Капитализминь кол чурттуу—АКШ-тын экономиказы тайбың экономика болуп сайзырап шыдаас аларган. Бизда экономика чазактын өзүп турар дайын чагыларында деткидип турар. Ол болза, ажал-агыиң капиталисттик системаның перспектива чогуң, оон ханы буураашкынын чугаалап турар-дыр.

Дайын сөөлүндө Барыын-Европаның экономиказы чагыс черге таптарынын болгаш буурап бадарынын берге байдалында таварышкан. Барыын Европаның үлетпүр Маршаллдың планында көрдүңгези америк монополияларың эжелелчиниң улам-на өзүп турар үргедкиң саялдарының бергелеринге таваржып турар. Барыын Европа чурттарының чурттарың чүгө адырлары ханы капиталисттик байдалдан үнүп шыдааскан. Барыын Европа, чурттарында, Англияда оларның бүгү экономиказы дыкка улуг бергедээш-ке аппарат чыдар одалга-энергия кризиси болуп турар. Кыш-

тың чоокшулап келгени маршалл-чактан чурттарның чагырыкчы бөлүктерин ыгланчыг байдалга киригени таварылга эвес.

Амгы өйдө АКШ-та болгаш чамдык капиталистик чурттарда бүдүрүлгениң биче калбарышкыны чагыс утланышкыны-биле дайынче угландан, хамааты үлетпүрүн бүдүрүлгенин кызыраарының саны-биле, калбак ажалчы массаларны мөлчүү-рүнүң, дээрбездериниң угланышкыны-биле чоруп турар.

АКШ-та дайын чагыглары-биле холбаштыр албаан тургузуп турар үлетпүр бүдүрүлгелер болза, 1950 чылдын июльден 1951 чылдын апрельге чедир 35 миллиард доллар болуп турар. Олар үлетпүр бүдүрүлгениң доктаамал чоруун хандырып шыдаваан болгаш оон хөжүлдөниң дең эвес чоруун улам чидгелдирген. Эртен чылдын ийи дугаар кварталында АКШ-тын үлетпүр бүдүрүлгезин оон мурнунда чылдын ол-ла кварталы-биле домөлөөргө 7 хуу өскөн. Бо чылдын дөрт дугаар кварталында ол өзүлде чүгө 5 хуу болуп турар. 1951 чылдын бир болгаш ийи дугаар кварталдарында АКШ-тын үлетпүр бүдүрүлгезиниң деннеди барык өзүлде чок хөвөөр арткан, июнь айда харын кудулаан. Боо-чеспөгезишкенин болгаш милитаризасчылыганы капиталисттик монополдар өртөк-үенин улгатарына болгаш кара тура-зында мөлчүкчү садыглажылгага ажылап турар. Ажил-төлевириң кызырып, ажилчы чону мөлчүүрүн күштелдирбишаан, монополия бодунун улуг дора кончазы оон-даа ынай улгатырып турар.

Сан-хөө капиталының ээлери буржуаз күрүнени бодунун байырынга, ажилчы ангыны болгаш бүгү ажилчы чоннары улам-на хөйү-биле кулданырынга калба-биле ажылап турар.

Дайын сөөлүндө колониалдыг

болгаш хамаарылгалыг чурттарны экономикказы аар-берге байдалга таварышкан. Даштыкы капиталдын дарлалында турар Азияның чурттары оларның кол культуру болур ристик чедилес чоруунда дыкка кичыдап турар. Индияда, Пакистанда, Бирмада болгаш өскө-даа чурттарда миллион-миллион тараачынар аш-тап, өлүмүнү кыдында туруп турарлар. Дайын сөөлүңчү чылдарында рындалар, чиг-этиң үнер черлери болгаш капиталдың кирер черлери дээр демиселиң чидигленгени-биле холбаштыр америк болгаш англи монополияларың колониалдыг болгаш хамаарылгалыг чурттарда эжелелчиниң онза күштелгени чыдып калган чурттарның көдээ ажал-агыиң болгаш өскө-даа адырлары кризисче ханылаан кире-ринче экел чыдар.

Дайын чарыгдалдарын канчаар-даа аажок хөйү-биле улгатырганы ажалчы массаларының кырынче чүдүртүп турар үндүрүп хаайлыгың күстүп көрбөөң өзүлдезин болдуруп турар. Амыдырал чуртталганың аар-бергези ажалчы чоннарың эржөк чүгө чүдүрлөрдөн ойталааш, ашпал өлбөзүниң аргазы-биле чурттарыңче албадан турар. Тодаргай бар медээлерден алырга, 10 миллион америк өг-бүлө ишти амыдырал чурттарының херектик чүдүлдериниң ийи хуузундан эвээш орулганы болуп турар, азы өскө-биле чугаалаарга, ашпал өлбөзүниң аргазы-биле чурттап турар. Англияда калбак херегелдиниң кайы бир чүгө барааннарының өртзөгө немелде болбай бар чагыс-даа ай турбас. Тодаргай медээ-биле алырга, Бельгияда 1950 чылдын төңчүзүндө аш-чөм продуктуларының 22 яңызынга өртөкти ортумаа-биле 100 хуу улгатырган. 1951 чылдын бир дугаар кварталында капиталистик чурттарга аш-чөм продуктуларының өртзө 10—25 хуу улгаткан.

Капиталистик чурттарның боочеспек бүдүрүлгези болгаш экономи-

казының милитарисчылдыгы, үлетпүрүн хамааты адырларының кызырлышкыны, үндүрүг дадывырын өзүлдези база акша үнезиниң кудулаашкыны ол чурттарда ажалчы чоннарың улам-на ядараарын болдуруп турар. Капиталдың чурттарында экономиканы дайын байдалыкы шилчидип, үлетпүрүн чамааты адырларының бүдүрүлгө черлери хаап турары-биле чергелештир ажал чоктарын чорук күштелип, чаа чүс-чүс ажалчы чоннар кудумчуге үндүр октадып турар.

Милитарисчылдыг чурттуң кадык ажал-агыый хөжүлдөзиниң үндөзүн болуп шыдавазы билдигир болгай. Дайын экономиказы дээрге, эконом кризисин кыска үеде тур када саадалыгы болур, ол болза, капитализминиң иштиги болгаш даштыкы-даа чөрүлээлери ханыладырчыне чедирер. Ол чөрүлээлдер канчаар-даа аажок улуг хөмчээлдиг бүстүп дүжүшкүнү болдурбас аргазы чок.

Чаа дайыны калбарырының болгаш белеткээриниң империалистик планы болгаш улустарының амыдыралың денелинге халдаашкың капиталистик чурттарны ажалчы чоннарының өзүп турар удурлушкынына таваржып турар. Чаа дайын кысыкчыларына удур боттарының амыдыралчы эргелери дээр демисели улус массалар чөрүлүүрүн күштелдирип турарлар. АКШ-та, Англияда, Италияда болгаш өскө-даа капиталистик чурттарда ажал-соксодышкының демиселдер улам-на күштелип турар. Өлүрүкчү чоруктар, хоругдап сүрөр чоруктар тура-да, ажилчы чоннарың хөй массалары тайбың талалакчыларының шимчээшкенинге идеякелгит туржуп, беш улуг күрүнелериң аразында Тайбын Пактызын чарар дугайында Тайбының Бүгү-делегей Чөвүлелиниң Кыйгырының алаанга боттарының аттары салып турарлар.

«Бир эвес улустар тайбыны камгалаарынын хөзөн боттарының холдунга алгы болгаш ону туудунга чедир камгалаар болза, тайбын камгалаары болган билдирер.

— деп сталинчы кыйгырыгы делегейниң бүтү ак-сеткидиг кижилери канчаар-даа аажок улуг сорук киришикени-биле хүлээп алганнар.

Эш Сталинның сестеринден тайбың талалакчылары чаа дайынын, америк-англи кысыкчыларына удур демиселинге чаа күштерин апар турарлар.

Большевиктерниң маадрылгы партияның удурткан бистин Советтик Төрөөн чуртувас коммунизмче шилчигени чедишкенин ботландырып турар. Совет Эвилели коммунисттик тургузушкунун улуг планынын күүсетилишаан, тайбыны камгалаарының политиканы чагылыш чок чорудуп турар. Совет Эвилелиниң тайбың политиказы дайына сонургалдыг аягылар болгаш бөлүктөр чок, улустарны мөлчүүр болгаш кулданыр чорук чок совет нитилелдин бодунун утка-шынарыңдан тайылбырла-тынар. Совет Эвилелинде кандыг-даа агрессия планнар чок, өскө чурттарга болгаш улустарга кыжанмай турар, кандыг-даа дайын чорудулгаларын чорутпайн турар. Совет кижилер бодунун Төрөөн чурттуңун чагай чуртталганына, тайбының хөзөгүн чорук киришкенин ажалдавышаан, боттарының бүгү-ле сагыш бодалын тургузуучу күш-ажылыга, тайбын коммунисттик тургузушкунун улуг сорулгалары күүседирчеге берип турарлар. СССР дайын кысыкчыларының чүчүр-бүнчү-чөгүзүлери буза шаап, тайбын дээр күчүлүг шимчээшкенинде мурнакчы рольду ойноп турар.

Эш Сталин «Правданың» корреспондентинге атомунг чеспек дугайында бодунун харызынга — «Оларны Совет Эвилелинге халдарынын таварыштында Совет Эвилели чеспек чок турарын агрессорлар күзеп турбайнаан. Биздиң-даа болза, Совет Эвилели оң-биле чөпшээреспек болгаш агрессорларга удур бүгү чеспек-биле ужуражыр херек деп болду турар» — деп чугаалаан.

Хөй националдыг Совет улус бодунун бүгү күштерин тайбын тургузукуч күш-ажыла сорук кириши-

тарның хосталганының болгаш ден эргезиниң чөтөнгичи — Совет күрүнени быжыглаарының дугайында сагыш салышкыны амыр-соксод чок илергейлеп турар.

Октябрь революцияның дөрт чыл оюнга совет күрүнениң үндөз-лекчи В. И. Ленин мында деп бижээ: «...Совет күрүнениң тудуун эгелээр оон-биле бүгү делегей төөгүзүнүң чаа үезин, бүгү-ле капиталистик чурттарда, дарлаткан, кайда-даа чаа амыдыралче, буржуазияны тинлээрчеге, пролетариаттың диктатуразыңче, кижи төрөлтөтениң капиталдың хиччээндө, империалисттик дайындан хостарың бар-чоруур чаа ангыны тергидээшкенин үезин эгелээр болганынчыка чоргаларың эргелиг болгаш чоргаларың-даа бис.

АКШ биле Япония аразында дайын талазы-биле сүлчээ

Шын солунун номчуктары—Улуг-Хем районда Ленин аттыг колхозтуң даргазы эш Лопсан, Киров аттыг колхозтуң хой кадарчызы эш Хунан-Кара, Чаа-Хөл районун Ах-Дуруг сумузууда Ленин аттыг колхозта партия эге организациязының секретари эш Асман-оол олар Американың Ка-

тышкан Штаттары Япония-биле чагыс талалыг керээ чарган деп солуннарда бичип турар-дыр, соң чогуум шын утка тайылбырдалы чүү болур чоор?—деп айтырыг салганнар. Ол айтырыгга холбаштыр моон адавада материалды парладывыс.

☆☆☆

Бо чылдың сентябрьда Сан-Франциско деп америк хоорайга АКШ-тын чагырыкчы бөлүктөрүнүн албанды-биле Япония-биле тайбың керээни деп адап турары дайын сүлчээниң дугуржугузу чарган. Ол болза, америк империалистер-биле япон милитаристер аразында дайын сүлчээни болур.

Япония-биле чагыс талалыг керээ япон милитаризмин катап төртүндүрүнүгө удур кандыг-даа магадылал эвес. Харын-даа анаа орукту ажыдып берип турар болса япон агрессивияны айылын катап үндүрүп турар. Ол керээ эстуар Японияны америк эжелеп чагыраын үргүлчүлөөр, ол чурту америк шериг баазасы, Бракы Чөөн-чүкке америк агрессивияны тепкижи болдуруп турар.

Делегейни ийи дугаар дайынын чоруп турган үезинде-даа, оон доозулган соонда-даа АКШ, Англия, Кыдат, Совет Эвилели болза, Каирга, Ялтага, Потсдамга болган дугуржугулазы-биле Японияны тайбыңга ынак демократтыг республика кылдыр чаартып тургузарын хүлөзгөн болгай. Ындыг болза-даа, АКШ-тын, Англиянын чагырыкчылары улустар аразының дугуржугуларын шуут үрөп, чагыс талалап хөдөлгөннүн орунда кирген.

Сан-Францискога болган конференция чораян совет төлөөлөрүн баштыны А. А. Громко парламенттин төлөөлөрүнө Япония-биле чагыс талалыг керээ «Бракы Чөөн-чүккө эстул тайбың таарыштырлыг-газынын үнденини болуп шыдавас. Ол болза, япон милитаризмин бажын көдүрөр чорукту болдурубас, Азияны болгаш Бракы Чөөн-чүктүн бүгү чурттарындагы тайбың болгаш аймыл чок чорукту хандырар, япон агрессивиядан качыдаан улустарнын шыңгы негедезин хандырар болгаш оон-биле чергелештир Япониянын хамаарышса чоруун катип тургузарын хандырар хире шак ындай тайбың таарыштырлыг-газынын үнденини болуп шыдавас»— деп меделгээн.

Япония-биле америк империалистерниң чарганы чагыс талалыг керээ хойлу эстуар күштүг болуп шыдавас. Чүгө дээрге, империалист Японияны чылча-шаварынга шийтпирлиг ролды ойнаан Совет Эвилели ол керээге ат салбаан. Улузу Япония-биле дайынын кол аарын боттарынын эгинеринге чүктөп эртирген Кыдат Улус Республика ол керээге ат салбаан. Бодуну улунуң талазы-биле Азияда ийи дугаар күрүүе—Индия, Ол ышкыш Бирма конференцияга кыржириден болгаш Япония-биле чагыс талалыг керээ Азияны улустарынын амьдалы эрге-ажуктарына удурланышкык болуп турар төлөөдө ол керээге ат салырыдан ойталаан.

Совет төлөөлөрүн баштыны А. А. Громко, ол ышкыш Польшаның болгаш Чехословакиянын төлөөлөрүнн керээни америк-англи төлөөлөрүнн агрессиянын характерин бурнуу-биле илдеткен.

«Америк-англи төлөөлөр болза, тайбыңнын керээни эвес, харын Бракы Чөөн-чүккө чаа дайын белеткээринн керээни болуп турар» деп А. А. Громко меделгээн.

Чагыс талалыг керээ болза, америк империалистерниң Бракы Чөөн-чүккө тургузуп турары агрессияны болуунга Японияны хаара тударын көрүп турар. Сан-Францискога «Тайбыңнын керээнигге» ат салганынн хүндө америк империалистерниң аркн чагыдын адааны «аймыл чок чорукту керээни» деп шериг дугуржугулазын АКШ болгаш Япониянын аразына чарган.

Бо чылдын июнь айда, кажан америк империалистер Япония-биле шериг дугуржугулазын бажырынгө белеткел чорудуп турда, СССР-ниң чазаа болуп деп турган дугуржугулазын агрессивиянын илретпиш-шаан, Япония-биле тайбың керээ дугайында нотага: «Япония-биле АКШ-тын бо шериг дугуржугулазында Кыдаттын Улус Республиказы болгаш Совет Эвилели ышкыш чурт-

тарынн киржилгезин хоругдап турар, ынчангаш Япония-биле АКШ-тын ол шериг дугуржугулазы хамыктын мурнунда ылап-ла ол күрүнелерге удур угланган болгаш эстулг агресциянын характеринг болуп турар дээрзинге чигинмес аргажок» деп айткан.

Америк-япон шериг дугуржугулазын эстуар АКШ болза, «Японияга болгаш оон чок кавызынга» бодуну кургач чер, шериг-агаар болгаш шериг далай күштерин Бракы Чөөн-чүккө агресцияны сорулгага ажыглаары-биле оларны кызыгаар чок үедө тудар эргени ап турар. Керек кырында дугуржугулазын болза, америк шериглер үр хуусаада Японияны эжелээр чоруун үргүлчүлөөрүн херчилеп турар. Ол ышкыш чурттуң иштинде «иштиги тура-халышыкынарны болгаш улуг хемчээлдиг корум-чурум чок чоруктары» базарынга, япон улуска удур америк эжелеп шериглерин ажыглаарын ук керээдө көрүп турар.

Юнайтед Пресс деп америк агентилелинн дынатканын эстуар алырга ийи талалыг шериг дугуржугулазындан ангыда АКШ болгаш Япония «тус-тус документтерин» база бижип ат салган болуп турар. Япониядан АКШ-тын алыры эжар-чуул болгаш шериг-далай баазаларын ол чажыт документте санап турарын агентиле айттып турар. Ол ышкыш америк чепсектиг күштерниң эргезинге шилчир пароход турар черлер, порт тудуглары болгаш харылзаанын чепсек-херекселдери ол документте санатынган. Даштыкы парлаган дынатканын эстуар алырга Японияга 6 америк дивизиялар турар, оларнын саны 10 четкен туруп болур. Шериг-далай баазаларына 5 муң чедир америк самолёттар турар.

Бракы Чөөн-чүккө агрессивияны кал бартыр сорулгага Япониянын шериг күчүзүн болгаш оон кижи талазы-биле курлавырларын ажыглаарынын планнарын АКШ-тын империалистери чогаадып турар. Япония болза, дугуржугула эстуар эргежок чутуга таварылгада бети дээрге-ле чадаг шеригинн 30 дивизияларын АКШ-ка бээрин, бодунуң шериг-далай болгаш шериг агаар күштерин АКШ-тын бурну эргезинге бээрин хүлөзгөнүп турар деп «Юманите» солун бижээ.

Япония-биле АКШ-тын дайын талазы-биле сүлчээни болза, Оожум океан пактызын тургузар талазы-биле белеткел турар хемчеглеринн түнөөл баазасы болган, америк империалистерниң кара сагыжын эстуар ол пактыга кол ролды ойнаарын Японияга берген турар. Австралия болгаш Чаа Зеландия биле, ол ышкыш Филиппинер биле Катыхан Штаттарынн керээлер чарганы америк-япон шериг дугуржугулазынга ядиг болганы билдингир. Сан-Францискога болган конференция «үш пактыларын: АКШ—Филиппинерниң, АКШ—Оожум океан доминионнарынн (Австралия болгаш Чаа Зеландия), АКШ—Япониянын дузаламчызы-биле кол-кол баазаларын контролыаар арганы Вашингтонга берип турар» америк баазаларынн системанын тургузарын дүргдеткен деп «Монд» деп француз солун бижип турар.

Бо фактылардан алгаш көргө чагыс талалыг тайбың керээни, ол ышкыш анаа деп шериг дугуржугулазы болза, Бракы Чөөн-чүккө бодунуң агресцияны политиказынн чепсээ кылдыр Японияны хуулдуруп төлөөдө, америк империалистерге ажыктыг болганы тодаргай апар.

Ындыг болза-даа Азияны улустары дайынын күзөвейн турар. Олар америк империалистерниң агресцияны политиказынга удур шийтпирли-биле туржуп турар. Азияны болгаш бүгү делегейниң улустарынын күзел-соруун илретпиш-шаан, совет төлөөлөр Сан-Францискога болган конференцияга Япония-биле тайбың керээни америк-англи төлөөлөрүнн элзэн хөй чазалгалары болгаш мемелдelerini кириген. Совет төлөөлөрүнн сүмелзэн чазалгаларынн утказы болза,

япон милитаризминн катап төртү-нүшкүнүн болдурубасы, даштыкы эжелеп шериглерин Япониянын де-вискээриндан үндүрүп, Японияга удур дайынга киришкен кандыг бир күрүгөгө удур угландырган бөлүккө азы шериг эвилелдеринге Япония-нын кирерин моондактаары, япон улуска демократтыг эргени болгаш хосталганы хандыраы болуп турар. Ол чазалгаларын конференциядан хүлээп алыры Бракы Чөөн-чүккө үр тайбыңнын быжыг үнденини кылдыр керээни хуулдуруп болур турган. Ындыг болза-даа, ол америк империалистерниң болайына шуут кирсебин зарган. Конференцияның организакчылары оларга чалча хөй кезиктиң дузаламчызы-биле совет саналдардан ойталаарын чепди алган. Оон-биле олар Бракы Чөөн-чүккө дайыны калбартырын орал-дыжып турар тайбыңнын дерзин дайзыннары кылдыр боттарын ил-реткен.

Керээниң америк-англи төлөөлелинге ат салырындан СССР ойталаан. «Бир эвес ам бүгүдээге ды-налган Бракы Чөөн-чүккө чаа дайынын белеткээринн ол планна-рындыан СССР чүгө чарлып турарын дынатпаан болгаш Япония-биле тайбыңнын шак ындай керээни кым өскүдө бер-дир, ол шак ындай базымнын уржуктарынын дугайында улустарнын мурнуна бүгү харысалганы хүлээр деп чүвени сагындырбаан болза, Совет Эвилели бодунуң хүлээлгезин күөсетпээни турар ийик»—деп совет төлөөлөрүнн баштыны А. А. Громко меделгээн.

Улуг Октябрьниң оюнга алдар кылдыр

БУХАРЕСТ, октябрь 29. Ийи ай бурунгаар Румынияга эгелзэн октябрь мурнунуң чарыкынын чоруп келген үезинде оон-он муң ажыкчынар бодуругелинн мурнакчылары апарганар. «Стягул рошу» деп машина тургузушкун заводунуң ажыкчыны Ион Фуртуна, Ион Фангаш аттыг заводтун ажыкчыны Аурел Пуо олар доктаатынган норманы 3—4 катп ажык күөсөдип, 1954 чылдың планынга кириштир ажылдап тур-гаш, стахановчунуң хүндүлүг адын чурттуң иштинге бир дугаарында чөдип алганнар.

1951 чылдың бодуругө планын хуусаа бетинде күөсеткен бодуру-гелеринн списогуна сөөлүгү беш хүннерниң дургузунда дараазында бодуругелер немешкенер: Сталин хоорайнын станок тургузушкун за-воду, Плоештинин нефть арыглаар заводу, Ясскиннн нефть дилер заво-ду, Бухарестиниң «Электри аппара-таж» деп заводу, Тимишоарниң пест-тавы болгаш Кирскиннн даар-анар фабрикалары болгаш оон-даа өске хөй-хөй бодуругелер не-мешкеннер.

Албанияда чаа чгпир комбинаты

ТИРАНА. Албаниянын телеграф агентилелинн дындагып турары болза, октябрь 27-де чылда 10 муң тонна чгпир бодуруп үндүрөр боду-рукчу күчү-шылдады, Маликте чгпир комбинаты ажылдап эгелзэн. Комбинаттын удуртукчулары Алба-ниянын министрлер Чөвүлелинн даргазы Энвер Ходжага рапорт чо-рутканнар, ында «Албаниянын күш-ажыл партиязынын тургустуна-нындан бээр он чыл болган оюнга алдар кылдыр алган хүлээлгелерин Маликте чгпир комбинатынын коллективн чедишкенин күөсөт-кен» деп дынатканын.

Тайбыңнын Пактызы дээш!

562 миллион ат салышыкчыны

ПРАГА. Беш улуг күрүнелерни аразында Тайбыңнын Пактызын чарар дугайында Тайбыңны Бүгү-делегей Чөвүлелинн Кыггырынын адаанга ызы-бүрү чурттарда 562 миллион 83 муң 333 ат салышкы-чыны октябрь 15-ке чедир чыг-дынганынн меделзенин Тайбыңны Бүгү-делегей Чөвүлелинн секретари-дазы меделзеп турар.

ШВЕЦИЯ

СТОКГОЛЬМ. Тайбың камгала-лынн швед национал комитетинн сөөлүгү меделзенин эстуар алырга, беш улуг күрүнелерниң аразында Тайбыңнын Пактызын чарар дугайы-нда Тайбыңны Бүгү-делегей Чө-вүлелинн Кыггырынын адаанга 265 муң швед хамаатынар аттарын салган. Соңгу чүк чурттарынын тай-бың талалакчыларынын болур деп турар конгрессинн белеткелинге хол-баштыр ат салышкынынн чыл-дазын идепкейжидеринн дугайын меделзеп турар.

Египеттин Англияга нотазы

ПАРИЖ. Франс пресс агентиле-нинн Каирден меделзениден билди-нип турары болза, Египеттин даш-тыкы херектер министрствозу Каир-де англи элчин черинче нота чору-ткан, ында «Октябрьниң 19-дан 26-нын аразында үениң дургузунда англи шериглеринн Суэц каналынн зоназына өжзөннөшкөк чөңгээлиг чорук кылганынга» удурланышкы-нын илередип турар. Англи элчи-ринче чоруткан база бир өске но-тазында египет чазак Египеттин 1936 чылдагы англи-египет керээни болгаш 1899 чылдагы Суданнын ка-ды ажыглаарынын дугайында керээ-ни күш чок болдурганынын дугайын англи чазакка тускай шыңгыктыр-ып турар. Хаан фарук Египеттиң бол-гаш Суданнын хаанынын чаа хаан дужаалын эдилеп турары-биле чергелештир оон дужаалын бузур-дип турар чаа бодуругелиг бижикте-рин ол хаанга Египетте англи элчи хүлээдир ужурул деп чүвени бил-рин ол нотада сагындырып турар.

Кореяда болушкуннар

Улустун армиязынын Кол командьаланынн дыкыдамы рыштырып турар. Октябрьниң 31-де Хванчжу, Агь-ак, Аньчжу, Ким, Чан, Пхеньян районнарда болгаш өске-даа хоорайларда тайбың чурттакчылары араатанзы-биле Зомбалап болгаш пулемет-биле боолаарын үргүлчүлөп турган дайынынн 6 самолётун Улустун армиязынын зениттиг ке-зекетери болгаш дайынынн самолёт-тары кедеп адар адыгы-агчы-ларнын отрядтары аңдара аткан.

Кыдат улустун эки-турачы отрядтарынын офицерлеринге болгаш дайынчыларына Кореянын Улус-Демократтыг Республиказынын орденнерин медалдерин тывысканы

ПХЕНЬЯН. Корея фронтунга тул-чушкуннарда кыдат улустун эки-турачыларынын киржилгезиннн бир чыл болган оюн холбаштыр америк агрессорларга удур корей улустун чөптүг дайынына дузалап турар кыдат улустун эки-турачыларынын отрядтарынын онза шылгараан офи-церлеринге болгаш дайынчыларына орденнерин база медалдерин ты-выскылаан.

Олурушканынн адыш часкап тур-да улустун дээш хуралынн пре-зидимунун даргазы Ким Ду Бон күрүне тугу орденнин бириг черте-зин кыдат улустун эки-турачыла-рыннн командьалакчызы генерал Пын Дэ-хуэйге тывыскан. Оон соонда өске шааннатканыга орден-нери болгаш медалдерин тывыс-кылаан.

Ким Ду Бон шааннатканыга бай-ыр чедирген болгаш корей база кыдат улустарнын ниити дайзыны — империалист америк агрессорлар-га удур чөптүг дайынга чаа-чаа че-дишкенингерлиг болурун күзөөн.

Кореяда тайбыңчыдылга чугаалажышкы-нарынын дугайында

ПЕКИН. Синьхуа агентилелиннн дамчыдып турары-биле алырга: Синьхуа агентилелиннн корреспондентининн Кэсондан меделзеп турары болза, төлөөлөрүнн октябрь 25-те чөдип алганы дугуржугулазын эстуар ийи таланы харылзаа офи-церлери октябрь 28-те эргенинн тургузарынын дугайында болгаш өске-даа эрге-чагырга айтырылары-нын дугайын шийтпирлээ. Катыхан хурал эргенинн 9 шак 50 ми-нутада төнгөн.

Синьхуа агентилелинн меделели

ПЕКИН. Синьхуа агентилелиннн корреспондентининн корей фронтундан меделзеп турары болза: Чоокта чаа американчылар корей фронтунга хораннаар газты база катип ажыглааннар. Октябрь 4-те америк шеригниң дөрт батальону уждар-чүлдүг бол-гаш артиллериянын деткимчези-биле Чхольвонун барын талазында 3128 чунтуксан бединче атака-лааннар. Бстин шериглеринн дайзынынн 10 ажыг атакаларын ойтур шапкан. Оон соонда дайын

Францияда америк баазалар тудушкуну

ПАРИЖ. «Юманите» солунунн тургузарына херек 400 гектар шөл-дүңнадып турарын эстуар алырга, Фольсмон биле Гро-Ганзи деп чурттакчылыг черлер аразында Мо-зель департаментинде турар америк эжелекчилер чаа уждар-чуу баазызы

Харысалгалыг редактор О. А. ТОЛГАР-ООЛ.

1952 чылда областын «Шын» солуннун чагылганын хүлээп алыры өгөлзөн.

ЧАГЫЛГАНЫНН ӨРТЭЭ:

Чылда 60 рубль, чартык чылда 30 рубль.
Үш айда 15 рубль.
Неделяда 5 үнер.

Чагылганы Тывз областың бүгү харылзаа конторалары, салбырлары болгаш агентилери хүлээп ап турар.

ОЛ ЫШКАШ ОБЛАСТЫН
„ТУВИНСКАЯ ПРАВДА“,
„МОЛОДЕЖЬ ТУВЫ—ТЫВАНЫН АНЫКТАРЫ“,
„СЫЛДЫЧЫГАШ“
солуннарынн чагылгаларын хүлээп ап турар.
„СОЮЗПЕЧАТЬ“.

РЕДАКЦИЈНЫН АДРЕСИ: Кызыл Шетинкиннн кудумчузу, бажың 7. ТИЛЕФОННАРЫ: харысалгалыг редакторунуң 3—62; харысалгалыг редакторунуң 2—82; редакцияның редакторунуң 3—63; редакцияның редакторунуң 3—64; редакцияның редакторунуң 3—65; редакцияның редакторунуң 3—66; редакцияның редакторунуң 3—67; редакцияның редакторунуң 3—68; редакцияның редакторунуң 3—69; редакцияның редакторунуң 3—70; редакцияның редакторунуң 3—71; редакцияның редакторунуң 3—72.